

4. Pavlova Y. (2015), "Motor activity, nutrition and quality of life of young people", Sportyvnyy visnyk Prydniprov"ya, No. 2, P. 136–141.
5. Prystupa Y., Kurysh N. (2010), "Quality of human life: categories, components and their measurement", Fizychna aktyvnist', zdorov"ya i sport, No. 2, P. 54-63.
6. Prystupa Y. N., Zhdanova O. M., Lynets M. M. and other (2010), "Physical recreation", Navchalnyy posibnyk dlya studentiv vyshchikh navchalnykh zakladiv fizychnoho vykhovannya i sportu, Drohobych: Kolo, 448 p.
7. Hanikyants O. V. (2018), "The importance of organizing the optimal correlation of rational nutrition and motor activity for student youth", Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu, Seriya: Pedahohichni nauky, No. 152(2), pp. 169-175.
8. Birnbacher D. (1999), "Quality of life – evaluation or description?" Ethical Theory and Moral Practice, Vol. 2, N 1, P. 25-36.
9. Rejeski W. J., Mihalko S. L. (2001), "Physical activity and quality of life in older adults", The Journals of Gerontology Series A: Biological Sciences and Medical Sciences, No. 56. pp. 23-35.
10. Wojciechowska P. (2015), "Physical activity and human health", Studia Medyczne, No. 30 (4), pp. 254-260.

Свертнев О.А.,
кандидат педагогічних наук, доцент
Голуб Л.О.,
старший викладач

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г.Короленка

ВИРОБНИЧА ПРАКТИКА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Сучасний етап професійної підготовки вчителів характеризується авторами Свертневим О.А. та Голуб Л.О. у їх статті «Виробнича практика як засіб формування професійної компетентності майбутніх фахівців з фізичної культури» освітніми інноваціями, спрямованими на збереження досягнень минулого і, водночас на модернізацію системи освіти відповідно до вимог часу, новітніх надбань науки, культури і соціальної практики. Вища школа зорієнтована на якісну підготовку фахівця. Підготовка майбутнього вчителя фізичної культури повинна опиратись на цілісну систему знань, які є важливою складовою предметно-професійної компетентності фахівця. Практична підготовка майбутнього вчителя фізичної культури є важливою складовою у формуванні його компетентності.

В статті розглядається проблема професійної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури. Аналізуються погляди вчених на поняття професійної компетентності та її формування у майбутнього вчителя фізичної культури під час педагогічної практики в процесі фахової підготовки у вищих навчальних закладах.

Ключові слова: професійна підготовка; компетентність; формування професійної компетентності вчителя фізичної культури; педагогічна практика студентів.

Свертнев А. А., Голуб Л. А. Производственная практика как средство формирования профессиональной компетентности будущих специалистов по физической культуре. Современный этап профессиональной подготовки учителей характеризуется образовательными инновациями, направленными на сохранение достижений прошлого и, в то же время на модернизацию системы образования в соответствии с требованиями времени, новейшего достояния науки, культуры и социальной практики. Высшая школа сориентирована на качественную подготовку специалиста. Подготовка будущего учителя физической культуры должна опираться на целостную систему знаний, которые являются важной составляющей предметно профессиональной компетентности специалиста. Практическая подготовка будущего учителя физической культуры является важной составляющей в формировании его компетентности.

В статье рассматривается проблема профессиональной подготовки будущих учителей физической культуры. Анализируются взгляды ученых на понятие профессиональной компетентности и ее формирования у будущего учителя физической культуры во время педагогической практики в процессе профессиональной подготовки в высших учебных заведениях.

Ключевые слова: профессиональная подготовка; компетентность; формирование профессиональной компетентности учителя физической культуры; педагогическая практика студентов.

Svertnev A., Golub L. Production practice as mean of forming of professional competence of future specialists on a physical culture» by educational innovation directed to preserve achievements of the past and, at the same time to modernize the education system according to requirements of time, advanced science achievements, culture and social practices. High School focused on the quality training. of expert. Future teachers training of physical culture should be based on an integral knowledge system, which is an important component of subject – professional competence of the expert.

The article touches upon the problem of training of future physical education teachers. The views of scientists about the notion of professional competence of future teachers of physical training and its formation during pedagogical practice within the process of professional training in universities are analyzing.

It is well-proven that efficiency of practical preparation can be enhanceable at the terms of complex improvement of forms and methods of educational process: introduction of multimedia technologies is for lecture employments and introduction of of

informatively communication technologies in the method of leadthrough of practical employments.

Key words: *physical training, professional competence, notion of professional competence of teacher of physical training, teacher of physical training, pedagogical practice of students.*

Постановка проблеми. Важливе місце в професійній освіті відводиться питанням формування та розвитку готовності майбутніх фахівців до професійної діяльності.

Ефективний підхід до розвитку готовності фахівців з фізичного виховання полягає у поглибленому аналізі змісту професійної діяльності, на основі якого формуються вимоги до особистості фахівця. Вимоги до професійних знань і умінь випускників вищих навчальних закладів фізичної культури повинні відповідати потребам сучасного суспільства. Одним із завдань вищої педагогічної школи є підготовка компетентного, конкурентоздатного спеціаліста, який самостійно і творчо може вирішувати професійні задачі у процесі роботи.

У сучасних умовах реформування системи вищої освіти актуального характеру набувають питання підвищення рівня професійної підготовки спеціалістів з фізичного виховання, як майбутніх викладачів у школі [2, с.34].

Вищі навчальні заклади ставлять перед собою завдання підвищення ефективності підготовки спеціалістів з вищою освітою в галузі фізичної культури, котрі володіють високим рівнем професійної кваліфікації, здатних займати активну позицію у своїй професійній діяльності. Тільки в цьому випадку можна очікувати самовіддачі накопичених у ВНЗ знань, умінь та навичок.

У зв'язку з цим у професійній підготовці фахівців більшу увагу необхідно приділяти зміні педагогічних умов організації освітнього процесу, орієнтованих на підготовку особистості майбутніх учителів, зокрема фізичного виховання, що є найважливішим напрямом у забезпеченні якості вищої освіти. Формування такого фахівця – процес складний, багатограний і тривалий.

У сучасних умовах модернізації вищої освіти України, її євроінтегрування, актуалізується проблема практико-орієнтованого підходу як засобу професіоналізації університетської підготовки майбутніх фахівців. Такий підхід передбачає орієнтацію змісту, форм, методів і технологій професійної підготовки на формування у майбутніх учителів практичних навичок роботи, професійних компетентностей, що уможливить ефективне здійснення ними практичної готовності до педагогічної діяльності в умовах фізкультурної освіти. Практична готовність майбутнього педагога формується в процесі опанування ним досвідом професійної діяльності під час навчання у вищій школі, передусім у процесі проходження педагогічної практики в загальноосвітніх навчальних закладах.

Аналіз останніх досліджень. На теперішній час у науковій літературі накопичений значний досвід з вивчення готовності до професійної діяльності. Зокрема значний вклад у розробку професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту відображено в працях вітчизняних науковців (Г.М. Арзютов, О.М. Вацеба, Е.С. Вільчковський, М.С. Герцик, О.Ц. Демінський, В.І. Завацький, О.С. Куц, В.М. Платонов, Б.М. Шиян, Ю.М. Шкретій).

Професійна фізкультурна освіта в наш час перебуває в кризі, що виражається в низькому соціальному статусі учителя фізичної культури в суспільстві і самого предмета в системі вищої освіти, остаточному принципі фінансування і відповідності системної державної політики в галузі фізичного виховання. Наявний розрив між ступенем підготовленості випускників фізкультурних вишів та факультетів фізичного виховання до роботи в нових соціально-економічних умовах та зміні запитів суспільства.

Однією з причин низького рівня професійної готовності випускників фізкультурно-педагогічних вузів на думку багатьох дослідників є переважна спрямованість традиційного навчання на засвоєння теоретичних знань, де не приділяється належної уваги розвитку вмінь застосовувати набуті знання для вирішення практичних завдань [2, с.38].

У результаті виникає ситуація, коли майбутній спеціаліст добре засвоює окремі предмети, але має проблеми з використанням своїх знань на практиці (А.Дяченко, В.Костюкевич, 2016) [6, с.64-67].

Другою причиною невисокого рівня професійної готовності випускників інститутів фізичного виховання є традиційна орієнтація викладання спортивно-педагогічних дисциплін на формування спортивних умінь і навичок [9, с.56].

Професійна діяльність вчителя фізичної культури безпосередньо проявляються в організації навчально-виховного процесу, актуалізує необхідність розширення соціально-педагогічних, психолого-педагогічних знань, оволодіння практичними вміннями і навичками, вимагає творчої ініціативи, загальної та методологічної культури.

Разом з тим, практична підготовка спеціаліста визнається однією з слабких ланок в системі вищої фізкультурно-педагогічної освіти. Багато науковців відмічають наявність розриву між рівнем теоретичних знань і вмінням застосовувати їх при вирішенні педагогічних завдань, що ускладнює процес професійної адаптації в перші роки роботи як в загальноосвітній, так і в спортивній школі і перешкоджає успішному зростанню їх педагогічної майстерності.

Водночас, О. Антоненко стверджує, що професійна готовність є закономірним результатом спеціальної підготовки, самовизначення, освіти й самоосвіти, виховання й самовиховання. Це психічний активнісний стан особистості, система інтегрованих властивостей. Така готовність регулює діяльність, забезпечує її ефективність [1, с.79-81].

За визначенням К. Дурай-Новакової професійна готовність є не лише результатом, але й метою професійної підготовки, початковою та основною умовою ефективної реалізації можливостей кожної особистості. У своєму дослідженні вчена визначає готовність як складне структурне утворення, центральним ядром якого є позитивні установки, мотиви та усвідомлення цінності педагогічної праці. До складу готовності входять також комплекс професійно-педагогічних знань, навичок і вмінь, а також певний досвід їх застосування на практиці [5, с.7].

Разом з цим В. Лобачов визначає готовність майбутнього педагога фізичної культури до професійної діяльності як сукупність психолого-педагогічних якостей особистості педагога, які забезпечують вирішення професійно-педагогічних завдань, спрямованих на виникнення у тих, хто навчаються, потреби у здоровому способі життя та рухової активності; розвиток та корекцію фізичних якостей засобом формування рухових умінь і навичок [7, с.9].

Н. Мойсеюк вважає, що під готовністю до педагогічної діяльності розуміють психологічну, психофізіологічну, фізичну готовність, науково-теоретичну й практичну підготовку [8, с.233-235].

Мета статті. Вивчити і проаналізувати умови формування професійних умінь студентів у процесі виробничої практики в загальноосвітній школі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Педагогічна і виробнича практика на факультеті фізичного виховання – найголовніша сполучна ланка між навчанням майбутніх педагогів і їх самостійною професійною діяльністю в освітньо-спортивних закладах. Під час проходження практики відбувається формування цілісної структури професійної діяльності педагога з фізичної культури і спорту на основі інтегрування професійних умінь і навичок. Набуті студентами знання впливають на становлення професійної готовності настільки, наскільки реалізуються в практичній діяльності, тобто, є складовою частиною в структурі умінь.

Діяльність студентів у період педагогічної практики є аналогом професійної діяльності вчителя, адже організовується в реальних умовах роботи навчально-виховного закладу. У процесі педагогічної практики у майбутніх фахівців є можливість певною мірою осмислити педагогічні явища і факти, закономірності та принципи навчання і виховання, оволодіти професійними вміннями, досвідом практичної діяльності. Саме під час педагогічної практики студенти вперше починають ідентифікувати себе з соціальною роллю «вчитель» та набувають навичок самостійної роботи в школі. Тому вона повинна забезпечити формування вчителя, який здатний розвивати особистість дитини, зорієнтований на особистісний та професійний саморозвиток, готовий працювати творчо в закладах освіти різного типу. Науковці стверджують, що формування компетентного і творчого педагога може бути здійснене лише за умов, коли майбутній учитель уже в період навчання у вищій знаходиться у ситуації, що максимально наближена до його професійної діяльності. Педагогічна практика студентів дослідниками відзначається як спосіб вивчення навчально-виховного процесу на основі безпосередньої участі в ньому практикантів; сполучна ланка між теоретичним навчанням студента і його майбутньою самостійною професійною діяльністю у школі; складова психолого-педагогічної підготовки майбутніх учителів, у процесі якої вони оволодівають необхідними вміннями і навичками; форма професійного навчання у вищій школі, яка базується на професійних знаннях опирається на певний теоретичний фундамент, забезпечуючи практичне пізнання закономірностей і принципів професійної діяльності, оволодіння способами її організації; складова професійної підготовки майбутніх учителів, спрямована на закріплення та реалізацію у спеціально створених умовах набутих студентами предметних, психолого-педагогічних, методичних знань, умінь та навичок, необхідних для майбутньої професійної діяльності у навчальних закладах різного типу [9, с.62].

Педагогічна практика в нашому дослідженні розглядалася як важливий засіб формування професійних умінь і навичок студентів, як ланка, що пов'язує процес навчання та самостійну роботу майбутніх учителів. Аналіз наукових джерел свідчить, що педагогічна практика сприяє якісним змінам змістових характеристик усіх компонентів професійної готовності майбутніх фахівців насамперед тому, що дає можливість отримати практичний досвід, виявити основні недоліки, своєчасно внести необхідні корективи в подальшу фахову підготовку [10].

Після проходження виробничої практики в загальноосвітніх навчальних закладах, випускники факультету фізичного виховання Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка відзначили, що не розчарувались обраною професією (69,7% респондентів), частково розчарувались – 29, 1% опитаних. Очевидно, невпевненість у здатності належним чином виконувати функції педагогічної діяльності в умовах практики детермінована недостатньою сформованістю в них тих професійно важливих якостей, що вважаються пріоритетними. Так, зокрема, відчувають почуття тривожності від думки про самостійну педагогічну діяльність (11,2%), частково стривожені – 59% від загальної кількості респондентів; здебільшого через типові труднощі, з якими вони стикнулись у період проходження виробничої практики. А саме: наявність у класах «важких учнів», схильних до порушень дисципліни на уроці (11%), відсутність практичних умінь налагодження педагогічного спілкування (7%), невміння підтримувати дисципліну в класі (13%), недостатність теоретичних знань з окремих дисциплін (15%), авторитарний стиль керівництва з боку адміністрації та педагогічного колективу школи (3,4%).

В умовах постійної педагогічної взаємодії з учнями, педагогічним колективом школи майбутні фахівці мають нагоду для вивчення, аналізу й рефлексії досвіду соціально-педагогічної діяльності у фізкультурно-оздоровчій роботі загальноосвітнього навчального закладу, осмислення потреби в професійному самовдосконаленні й розвитку власних творчих ресурсів.

Отже, виробнича практика студентів слугує невід'ємною складовою цілісного процесу професійної підготовки, у результаті якого вони збагачують свої теоретико-методичні знання, опановують практичні вміння й навички проведення фізкультурно-оздоровчої роботи, розвивають особистісні й професійно значущі якості, здійснюють педагогічну рефлексію в аспекті самопізнання й самовдосконалення.

На наше переконання, самовдосконалення майбутніх педагогів базується на наявній визначеній мотивації до професійного зростання, що має бути сформовано в умовах вищого навчального закладу, і, зокрема, під час виробничої практики. Тому сучасна освіта відкриває нові шляхи вдосконалення фахової підготовки майбутніх учителів через педагогічну практику.

Висновки. Основний ланцюг, що поєднує всю систему професійної підготовки майбутнього вчителя фізичної культури є педагогічна практика. Педагогічна практика студентів є провідним, домінуючим засобом їх підготовки до професійної діяльності та одним із основних засобів формування професійної компетентності майбутніх учителів з фізичної культури.

Перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Слід зазначити, що система професійної підготовки фахівця вимагає посилення ролі педагогічної практики, введення курсів з розвитку і формування організаційних, комунікативних та інших професійно-важливих психологічних якостей особистості.

Під професійними вміннями ми розуміємо підготовленість і здатність до практичних і теоретичних дій в педагогічному

процесі, які виконуються швидко, точно, свідомо, на основі засвоєних знань життєвого досвіду, вправ, що забезпечують виконання дій не лише в звичайних, але й у змінених умовах.

Загальними закономірностями оволодіння знаннями, уміннями і навичками під час проходження педагогічної практики можна вважати:

- активна самостійна діяльність студентів, яка спрямовується і організується керівником практики;
- формування умінь – процес індивідуальний. Кожен студент оволодіває знаннями по-своєму, що в значній мірі обумовлено індивідуальними особливостями студента, рівнем його розвитку і підготовки;
- формування умінь знаходиться в прямій залежності від того, як студент відноситься до цієї діяльності, чим і як мотивується ця діяльність.

Практична підготовка майбутніх студентів є важливим компонентом підготовки фахівця з фізичної культури і спорт. Доведено, що ефективність практичної підготовки може бути підвищена за умов комплексного удосконалення форм і методів навчального процесу: впровадження мультимедійних технологій для лекційних занять та введення інформаційно-комунікаційних технологій в методику проведення практичних занять.

Література

1. Антоненко О. Формування готовності майбутніх учителів фізичного виховання до роботи в сучасній загальноосвітній школі / О.В. Антоненко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2006. – №10. – С.79-81.
2. Вознюк Т.В. Виробнича (позашкільна) практика студентів інститутів та факультетів фізичного виховання і спорту / Т.В. Вознюк – Вінниця: Планер, 2010. – 156 с.
3. Воробйов М.І. Практика в системі фізкультурної освіти / М.І. Воробйов, Т.Ю. Круцевич. – К.: Олімпійська література, 2006 р. – 192 с.
4. Дідик Т.М. Теоретичні основи формування дидактичних умінь в процесі педагогічної практики у студентів інституту фізичного виховання і спорту / Т.М. Дідик // Зб. наук. праць «Фізична культура, спорт та здоров'я нації». Вип. 8. Том 1. – Вінниця: ВДПУ, 2009. – С. 129-134.
5. Дурай-Новакова К.М. Формирование профессиональной готовности студентов к педагогической деятельности: автореф. дисс. ... д-ра пед. наук / К.М. Дурай-Новакова. – М., 1983. – 32 с.
6. Дяченко А.А. Готовність студентів факультету фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності / А.Дяченко, В.Костюкевич // Зб. наукових праць XXI Міжнародної наукової конференції «Актуальні наукові дослідження в сучасному світі». – Переяслав-Хмельницький, 2017. – Вип. 2(22), Т.4. – С.64-67.
7. Лобачев В. В. Педагогические условия формирования готовности будущих педагогов физической культуры к профессиональной деятельности : дис. канд. пед. наук: 13.00.01, 13.00.08 / В. В. Лобачев. – Воронеж, 2007. – 193 с.
8. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка. Навч. посібник. 3-є видання, доповнене. / Н.Є. Мойсеюк. – К., 2001. – 608 с.
9. Петунин О. В. Формирование профессионального мастерства учителя физкультуры : учеб. пособ. для студ. пед. ин-тов по спец № 2114 «Физ. воспитание» / О. В. Петунин. – М. : Просвещение, 1980. – 112 с.
10. Учебная практика как один из важнейших компонентов общей системы профессиональной подготовки будущих специалистов физической культуры и спорта. [Электронный ресурс] / Ионов А.А. // Педагогико-психологические и медико-биологические проблемы физической культуры и спорта. – 2009. – №1 – Режим доступа.: <http://www.kamgifik.ru./magazin>

References

1. Antonenko O. Formuvannya hotovnosti maibutnix uchyteliv fizychnoho vykhovannya do roboty v suchasniy zahalnoosvitnii shkoli / O.V. Antonenko // Pedagogika, psykholohiia ta medyko-biologichni problemy fizychnoho vykhovannya i sportu. – 2006. – №10. – S.79-81.
2. Vozniuk T.V. Vyrobnycha (pozashkilna) praktyka studentiv instytutiv ta fakultetiv fizychnoho vykhovannya i sportu / T.V. Vozniuk – Vinnytsia: Planer, 2010. – 156 s.
3. Vorobiov M.I. Praktyka v systemi fizkulturnoi osvity / M.I. Vorobiov, T.Iu. Krutsevych. – K.: Olimpiiska literatura, 2006 r. – 192 s.
4. Didyk T.M. Teoretychni osnovy formuvannya dydaktychnykh umin v protsesi pedahohichnoi praktyky u studentiv instytutu fizychnoho vykhovannya i sportu / T.M. Didyk // Zb. nauk. prats «Fizychna kultura, sport ta zdorovia natsii». Vyp. 8. Tom 1. – Vinnytsia: VДPU, 2009. – S. 129-134.
5. Durai-Novakova K.M. Formyrovanye professyonalnoi hotovnosti studentov k pedahohycheskoi deiatelnosti: avtoref. dyss. ... d-ra ped. nauk / K.M. Durai-Novakova. – M., 1983. – 32 s.
6. Diachenko A.A. Hotovnist studentiv fakultetu fizychnoho vykhovannya i sportu do pedahohichnoi diialnosti / A. Diachenko, V. Kostyukevych // Zb. naukovykh prats KhKhI Mizhnarodnoi naukovoї konferentsii «Aktualni naukovi doslidzhennia v suchasnomu sviti». – Pereiaslav-Khmelnytskyi, 2017. – Vyp. 2(22), T.4. – S.64-67.
7. Lobachev V. V. Pedahohycheskye uslovia formyrovanyia hotovnosti budushchykh pedahohov fizycheskoi kulturny k professyonalnoi deiatelnosti : dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.01, 13.00.08 / V. V. Lobachev. – Voronezh, 2007. – 193 s.
8. Moiseiuk N.Ie. Pedahohika. Navch. posibnyk. 3-ye vydannia, dopovnene. / N.Ie. Moiseiuk. – K., 2001. – 608 s.
9. Petunyn O. V. Formyrovanye professyonalnogo masterstva uchytelia fyzkultury : ucheb. posob. dlia stud. yn-tov po spets № 2114 «Fyz. vospytanye» / O. V. Petunyn. – M. : Prosveshchenye, 1980. – 112 s.
10. Uchebnaia praktyka kak odyz vazhneishykh komponentov obshchei systemy professyonalnoi podgotovky budushchykh spetsyalystov fizycheskoi kulturny y sporta. [Elektronnyi resurs] / Yonov A.A. // Pedahohyko-psykholohycheskye y medyko-byolohycheskye problemy fizycheskoi kulturny y sporta. – 2009. – №1 – Rezhym dostupa.: <http://www.kamgifik.ru./magazin>